

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2023 r.
w sprawie z wniosku **Z.K., J.K., R.K., J.Z.**
o odszkodowanie i zadośćuczynienie,
kasacji wniesionych przez pełnomocnika wnioskodawców,
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie,
z dnia 28 lutego 2023 r., sygn. akt II AKa 7/23,
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie,
z dnia 18 października 2022 r., sygn. akt IV Ko 40/21

postanowił

- 1. oddalić kasacje jako oczywiście bezzasadne;**
- 2. obciążyć wnioskodawców kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z dnia 18 października 2022 r., sygn. akt IV Ko 40/21, oddalił wniosek **Z.K., J.K., R.K. i J.Z.** o zadośćuczynienie i odszkodowanie za krzywdę i szkodę doznaną przez **E.K.** w związku z pozbawieniem go wolności w okresie od dnia [...] do dnia [...] wskutek wykonania wyroku b. Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 23 lipca 1953 r., sygn. akt Sr 306/53 (pkt I wyroku).

Tym samym wyrokiem Sąd I instancji zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Z.K., J.K., R.K. i J.Z. kwoty po 336 zł tytułem zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika (pkt II wyroku), stwierdzając, że w pozostałym zakresie koszty postępowania ponosi Skarb Państwa (pkt III wyroku).

Po rozpoznaniu apelacji pełnomocnika wnioskodawców, w której zarzucono naruszenie prawa procesowego, tj. art. 7 k.p.k. oraz art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k., obrazę prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa lutowa) oraz art. 1 ust. 3 ustawy lutowej, a ponadto błąd w ustaleniach faktycznych, Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 28 lutego 2023 r., sygn. akt II AKa 7/23, zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że uchylił rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II (pkt I wyroku), w pozostałym zakresie wyrok utrzymując w mocy (pkt II wyroku).

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniosła pełnomocnik wnioskodawców, zaskarżając go w całości, zarzucając:

„1. rażące naruszenie art. 7 k.p.k. w związku z art. 433 k.p.k., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na dokonaniu przez Sąd odwoławczy nieprawidłowej kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu I instancji, poprzez niedostrzeżenie uchybień Sądu I instancji, i błędne przyjęcie, iż brak jest podstaw do dochodzenia zadośćuczynienia i odszkodowania w sprawie (błędne uznanie, że: czyny, w związku z którymi E.K. został skazany wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 23.07.1953 r., sygn. Sr 306/53, miały charakter działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, jednak po częściowym uchyleniu i zmianie na mocy wyroku Sądu Najwyższego w Warszawie z dnia 14.05.1959 r., sygn. K 525/59, należy je już oceniać wyłącznie jako przestępstwa pospolite, i Sądy obu instancji stoją na stanowisku, iż są w tym zakresie związane oceną dokonaną przez Sąd Okręgowy w Lublinie postanowieniem z dnia 7 marca 2022 r. w sprawie sygn. IV Ko 465/21, gdzie odmówiono unieważnienia wydanych wobec E.K.: postanowienia Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z dnia 22.09.1953 r., sygn. S 1547/53, oraz

wyroku Sądu Najwyższego w Warszawie z dnia 14.05.1959 r., sygn. V K 525/59, tj. z uwagi na nieistnienie głównej przesłanki do orzeczenia odszkodowania - unieważnienia wyroku za czyn związany z działalnością niepodległościową, podczas gdy ww. było bezpośrednim skutkiem prowadzonej przez pokrzywdzonego działalności niepodległościowej w tym zakresie), co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu I instancji i braku zasądzenia kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania, w sytuacji gdy skarżący prawidłowo wykazali, iż rozumowanie Sądu I instancji odnośnie nieprawidłowej oceny ww. zakresu było błędne,

2. rażące naruszenie art. 7 k.p.k. w związku z art. 433 k.p.k., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na dokonaniu przez Sąd odwoławczy nieprawidłowej kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu I instancji, poprzez niedostrzeżenie uchybień Sądu I instancji, i błędne przyjęcie, iż brak jest podstaw do dochodzenia zadośćuczynienia i odszkodowania w sprawie (błędne przyjęcie, iż brak jest danych dotyczących uznania wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 23.07.1953 r., sygn. Sr 306/53, za wiążącą do rozstrzygnięcia podstawę wymienioną w przepisach ustawy lutowej) - co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu I instancji i braku zasądzenia kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania, w sytuacji gdy skarżący prawidłowo wykazali, iż rozumowanie Sądu I instancji odnośnie nieprawidłowej oceny ww. zakresu było błędne,

3. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu poprzez niedostrzeżenie uchybień Sądu I instancji, dotyczących przyczyn oddalenia wniosku o zadośćuczynienie i odszkodowanie i brakiem zasądzenia przez Sąd odwoławczy kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania, pomimo wykazania podstaw do ich zasądzenia, w sytuacji gdy całokształt okoliczności sprawy przemawia za zasądzeniem na rzecz skarżących przedmiotowej kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania,

- w zakresie kosztów:

4. rażącą obrazę przepisów prawa materialnego, która miała wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 13 ustawy lutowej (w zw. z art. 554 § 4 k.p.k.) poprzez obciążenie wnioskodawców kosztami postępowania, pomimo iż przepis ten wyraźnie wskazuje, iż koszty postępowania w sprawach objętych ustawą, w tym z tytułu ustanowienia pełnomocnika, ponosi Skarb Państwa i nie ma w tym przypadku znaczenia, jaki był wynik postępowania,

5. rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 13 ustawy lutowej, poprzez jego niezastosowanie polegające na pominięciu dyspozycji tego unormowania i błędnym obciążeniem kosztami z tytułu ustanowienia pełnomocnika w sprawie wnioskodawców Z.K., J.K., R.K. i J.Z., podczas gdy koszty postępowania w sprawach objętych ustawą, w tym z tytułu ustanowienia pełnomocnika, ponosi Skarb Państwa,

6. z ostrożności - rażące naruszenie art. 11 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych poprzez jego niezastosowanie polegające na pominięciu dyspozycji tego unormowania i błędnym braku zasądzenia na rzecz skarżących opłaty z tytułu zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika”.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżąca wniosła o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania,
2. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt I i III i zasądzenie na rzecz skarżących kwoty tytułem zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika w sprawie.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w Lublinie wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja podlegała oddaleniu jako oczywiście bezzasadna na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Zarzuty oznaczone w kasacji jako 1., 2. i 3., należało uznać za bezzasadne w stopniu oczywistym. Każdy z nich dotyczył w istocie tego, że zdaniem skarżącego Sąd odwoławczy przeprowadził niewłaściwą kontrolę instancyjną zarzutów apelacyjnych dotyczących charakteru czynów E.K. oraz przesłanek zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie ustawy lutowej.

Należy jednak podkreślić, że nie może być mowy o naruszeniu art. 433 § 2 k.p.k. w sprawie, skoro Sąd odwoławczy w wyroku odniósł się bardzo szeroko do zarzutów naruszenia art. 7 k.p.k. oraz art. 8 ustawy lutowej (s. 7-10 uzasadnienia). Nie sposób również przyjąć, że doszło do obrazy art. 8 ustawy lutowej przez Sąd odwoławczy, bowiem utrzymał on w mocy zaskarżone orzeczenie Sądu I instancji.

Jednocześnie wypada podkreślić, że podstawą odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej jest stwierdzenie nieważności orzeczenia, w którym przypisano by czyn związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. W niniejszej sprawie przesłanka ta nie zachodziła. Trafnie uznał Sąd odwoławczy, że jedyną podstawą rozstrzygnięcia w sprawie jest postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 18 maja 2022 r., sygn. akt II AKz 311/22, utrzymujące w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 7 marca 2021 r., sygn. akt IV Ko 465/21. W tym kontekście ocena przesłanek odszkodowania i zadośćuczynienia z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej mogła być dokonana jedynie z uwzględnieniem ww. orzeczeń. Zasadnie również uznano, że postanowienie Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 31 sierpnia 2020 r., sygn. akt IV Ko 253/20, nie mogło być brane pod uwagę w sprawie o odszkodowanie i zadośćuczynienie, skoro stwierdzało nieważność orzeczenia, które następnie zostało zmienione.

Bezzasadne okazały się również zarzuty 4., 5. i 6. kasacji, w których skarżący zarzucał brak zastosowania w sprawie art. 13 ustawy lutowej oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Sąd odwoławczy prawidłowo uznał, że wnioskodawcom nie przysługiwał zwrot kosztów związanych z ustanowieniem pełnomocnika. Pojęcie „kosztów postępowania w sprawach objętych ustawą, w tym z tytułu ustanowienia pełnomocnika” należy rozumieć wąsko. Aktualność zachowuje stwierdzenie, że wyłącznie uznanie zasadności roszczenia osoby represjonowanej za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wywołuje materialnoprawne skutki w zakresie kosztów, konsekwencją których jest obowiązek zwrotu przez Skarb Państwa wydatków z tytułu ustanowienia pełnomocnika z wyboru. Innymi słowy, Skarb Państwa nie ma obowiązku zwrotu tych kosztów wobec osoby, co do której wniosku o stwierdzenie nieważności orzeczenia nie uwzględniono (zob. uchwała

SN z dnia 20 listopada 1991 r., sygn. akt I KZP 30/91; wyrok SN z dnia 13 lipca 2015 r., sygn. akt WA 7/15).

O kosztach orzeczono na podstawie odpowiednio stosowanego art. 636 § 1 k.p.k.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak na wstępie.

[MD]

[ms]